

Prawnik i jego misja w ramach procedur alternatywnego rozwiązywania sporów w warunkach kryzysu klasycznego wymiaru sprawiedliwości

O alternatywnych metodach rozwiązywania konfliktów (zwanymi popularnie ADR) napisano wiele różnego rodzaju opracowań (w szczególności na temat mediacji)¹. Podobna sytuacja ma miejsce w odniesieniu do roli i pozycji klasycznie rozumianego prawnika w ramach tych procedur². Stosunkowo jednak rzadko można spotkać się z podejściem, które analizuje relacje ADR – profesjonalny prawnik, przez pryzmat kryzysu zaufania do klasycznego wymiaru sprawiedliwości oraz fundamentalnych założeń etycznych funkcjonowania zawodów prawniczych. Jak to bowiem słusznie zauważa m.in. *K. Skowrońska* dynamiczne zmiany, które zachodzą w prawie i społeczeństwie, stawiają wobec prawników liczne wymagania zarówno w zakresie ich dotychczasowej roli zawodowej, jak i ich kompetencji. Zmiany te skutkują także tym, że klienci oczekują od profesjonalnych pełnomocników, aby urzeczywistniali ideał sprawiedliwości utożsamiany z uczciwością oraz rzetelnością³. W niniejszym artykule chciałbym przedstawić dlaczego doszło do kryzysu wymiaru sprawiedliwości w jego tradycyjnym ujęciu oraz na ile profesjonalni prawnicy są przygotowani do rzetelnego stania na straży interesów klienta w ramach alternatywnych procedur rozwiązywania sporów.

Wydaje się, że rozpoczynając należy od celnych spostrzeżeń przedstawionych w latach 90. XX w. przez *L. Morawskiego*, który stwierdził m.in., „iż dotychczas funkcjonujący

---

¹ Przykładowo można wskazać następujące: *M. Białecki*, Mediacja w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2012; *Ch.W. Moore*, Mediacja. Praktyczne strategie rozwiązywania konfliktów, Warszawa 2009; *E. Gmurzyńska*, Mediacja w sprawach cywilnych w amerykańskim systemie prawnym – zastosowanie w Europie i w Polsce, Warszawa 2007; *E. Gmurzyńska, R. Morek* (red.), Mediacje. Teoria i praktyka, Warszawa 2009; *A. Jakubiak-Mirowski*, Alternatywne a sądowe rozstrzygnięcie sporów sądowych, Warszawa 2008; *A. Kalisz, A. Zienkiewicz*, Mediacja sądowa i pozasądowa. Zarys wykładu, Warszawa 2007; *A. Zienkiewicz*, Studium mediacji. Od teorii ku praktyce, Warszawa 2007.

² Np. *A. Bieliński*, Rola i pozycja profesjonalnego pełnomocnika w ramach procedur alternatywnego rozwiązywania sporów, ADR 2010, Nr 2; *M. Bobrowicz*, Mediacja. Jestem za, Warszawa 2008; *tenże*, Rola pełnomocników procesowych w mediacji cywilnej, cz. I, R. Pr. 2007, Nr 3; *E. Gmurzyńska*, Rola prawników w mediacjach na przykładzie praktyki w Stanach Zjednoczonych, R. Pr. 2005, Nr 6; *E. Łojko*, Rola i zadania prawników w zmieniającym się społeczeństwie, Warszawa 2005.

³ *K. Skowrońska*, Rola adwokatów i radców prawnych jako pełnomocników stron w negocjacjach i mediacjach gospodarczych, ADR 2012, Nr 4, s. 101.

jednolity wymiar sprawiedliwości odpowiadał potrzebom funkcjonalnie nie zróżnicowanych społeczeństw, w których struktura większości konfliktów i sporów była podobna; funkcjonalna dyferencjacja systemów społecznych musi zakładać funkcjonalnie zróżnicowany wymiar sprawiedliwości. (...) Podkreślenia wymaga także fakt zmiany samej struktury konfliktów w społeczeństwie. Obok tradycyjnych konfliktów dwubiegunowych, w których występują dwie strony o sprzecznych interesach, coraz większą rolę zaczynają odgrywać konflikty wielobiegunowe, w których występuje wiele stron o zróżnicowanych i nie dających się sprowadzić do wspólnego mianownika interesach. Procesy sądowe, ze względu na swoją złożoność oraz sformalizowanie, nie są w stanie pomóc w rozwiązaniu tak wysoce skomplikowanych konfiguracji interesów. Przyjąć można również założenie, że im bardziej złożony charakter mają konflikty, tym prostsze, tj. zapewniające większą swobodę porozumiewania się, formy procesowe muszą być użyte do ich rozwiązania. Sformalizowany proces sądowy z całą pewnością tego warunku nie spełnia. Zorientowane na ścisłe przestrzeganie reguł, a nie na interesy stron, zorganizowane w wysoce sformalizowany i zhierarchizowany aparat sądy mają wszelkie cechy organizacji biurokratycznej, która nie jest już w stanie sprostać potrzebie szybkiego i elastycznego reagowania na ciągle zmieniające się sytuacje i problemy⁴. Ogólny kryzys sądownictwa powoduje umacnianie się tendencji poszukujących alternatywnych do sądowego metod rozwiązywania sporów. W czasach obecnych bowiem rozwój procedur sądowych po prostu nie nadąża za przemianami gospodarczymi i socjalnymi. Machina wymiaru sprawiedliwości społecznej zacina się, dlatego też rośnie otwartość na stosowanie dróg alternatywnych⁵. Niezwykle interesujące jest tutaj spostrzeżenie *M. Zirk-Sadowskiego*, który odnosząc się do kryzysu wymiaru sprawiedliwości, wśród przyczyn takiego stanu rzeczy, oprócz załamania organizacyjnego, wskazuje na dwa dodatkowe zjawiska: „zauważalny w praktyce polskich sądów kryzys etyk zawodowych i powiązany z nim kryzys poczucia odpowiedzialności za treść stosowanego prawa”⁶. Podkreśla ponadto, że „na taki obraz wymiaru sprawiedliwości nakłada się także spór o rolę prawnika w kulturze. Ten spór przejawia się głównie w różnych sposobach oceny odpowiedzialności prawnika za treść stosowanego prawa. W powszechnym odczuciu jakość tworzonego prawa nie jest dobra, ale w opinii społecznej przeważa oczekiwanie większej aktywności sądów w naprawianiu złego prawa w procesie jego stosowania. Tymczasem model wychowania prawnika oparty na radykalnym pozytywizmie prawniczym nie pozwala tego postulatu realizować, a nawet uznać za uzasadniony. Z tego powodu często stawia się prawnikom, głównie sędziom, zarzut naruszania zasad etyki zawodowej, dostrzegając w ich braku reakcji na mankamenty prawa, uchylanie się od właściwego spełniania powierzonego im zadania sprawowania wymiaru sprawiedliwości. (...) „Zderzenie się” postulatu zamiany postaw prawników wobec prawa w procesie jego stosowania i żądania wyraźnego przyjęcia przez nich odpowiedzialności za jego treść

⁴ *J. Morawski*, Proces sądowy a instytucje alternatywne (na przykładzie sporów cywilnych), PiP 1993, Nr 1, s. 17–18 i literatura tam podana.

⁵ *A. Kalisz-Prakopik*, Alternatywne rozwiązywanie sporów – recepcja rozwiązań czy globalizacja koncepcji?, [w:] *J. Stelmach* (red.), *Filozofia prawa wobec globalizmu*, Kraków 2003, s. 189.

⁶ *M. Zirk-Sadowski*, Uczestniczenie prawników w kulturze, PiP 2002, Nr 9, s. 3–6.

Więcej informacji na stronie wydawcy

<http://www.ksiegarnia.beck.pl/czasopisma-adr-arbitraz-i-mediacja-kwartalnik>